Eduskunta

sosiaali- ja terveysvaliokunta

Kansalaisaloite Oulaskankaan sairaalassa tulee mahdollistaa ympärivuorokautinen perusterveydenhuollon päivystys (KAA 2/2025 vp)

-sosiaali- ja terveysministeriön lausunto

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt sosiaali- ja terveysministeriön (STM) lausuntoa kansalaisaloitteesta ”Oulaskankaan sairaalassa tulee mahdollistaa ympärivuorokautinen perusterveydenhuollon päivystys” (KAA 2/2025 vp). STM kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa ja lausuu kunnioittavasti seuraavaa.

Kansalaisaloitteen keskeinen sisältö

Kansalaisaloitteessa katsotaan, että terveydenhuoltolakia (1326/2010) tulee muuttaa siten, että Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella Oulaskankaan sairaalassa Oulaisissa on mahdollista ylläpitää ympärivuorokautista perusterveydenhuollon päivystystä. Perusteluna aloitteelle esitetään erityisesti pitkät etäisyydet ja suuret väestömäärät; potilasturvallisuus; syntyvien säästöjen vähäisyys; potilasmäärät; vaikutukset ensihoidon toimintaan; vaikutukset henkilöstön saatavuuteen; lakimuutokseen johtaneen hallituksen esityksen vaikutusten arvioinnin puutteet; yhdenvertaisuus; elinvoimatekijät; poliisin ja rikosuhrin tarpeet.

Sosiaali- ja terveysministeriön näkemys

STM toteaa, että kansalaisaloitteen keskeisen sisältö on pyrkiä kumoamaan osittain ympärivuorokautista päivystystä koskevat lakimuutokset, jotka eduskunta hyväksyi joulukuussa 2024 hallituksen esitykseen 149/2024 vp[1] perustuen. Kyseisten lainsäädäntömuutosten myötä tietyillä paikkakunnilla lakkaa mahdollisuus ylläpitää ympärivuorokautista, so. yöaikaista, päivystystä, ja eräillä paikkakunnilla päivystyksen laajuus supistuu (laki terveydenhuoltolain muuttamisesta 1081/2024, tulossa voimaan 1.10.2025).

STM tuo esiin, että perustuslakivaliokunta (PeVL 1/2017 vp–KAA 2/2016 vp) on katsonut, että lainsäädännössä on perustuslakivaliokunnan mielestä yleisesti syytä pyrkiä johdonmukaisuuteen ja vakauteen. Perustuslakivaliokunnan mielestä vastikään eduskunnassa hyväksytyn lain muutosehdotuksen sisältävä kansalaisaloite ei hyvin sovi yhteen sen kansalaisaloitteen säätämisvaiheessa esitetyn tarkoituksen kanssa, että kansalaisaloitteella tuodaan uusia aiheita poliittiseen keskusteluun. Perustuslakivaliokunta tosin samalla on todennut, että lainsäätäjälle kuuluu harkintavaltaa muuttaa lainsäädäntöä kulloisenkin yhteiskuntakehityksen vaatimalla tavalla. Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota myös siihen, että eduskunnan valiokunnat voivat esimerkiksi hallituksen esitysten käsittelystä poiketen itsenäisesti päättää

[1] https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sivut/HE_149+2024.aspx

siitä, ryhtyvätkö ne käsittelemään kansalaisaloitetta ja miten sitä käsitellään. Saman asian käsittelyssä mietintövaliokuntana toiminut lakivaliokunta kiinnitti huomiota siihen (LaVM 1/2017 vp–KAA 2/2016 vp), että aiemmin tehty lakimuutos perustui asian perusteelliseen ja asianmukaiseen valiokunta- ja täysistuntokäsittelyyn, jossa ovat tulleet laaja-alaisesti ja monipuolisesti esiin sekä asiaa kannattavien että vastustavien näkökohdat. Myöskään yhteiskunnallisissa tai muissa olosuhteissa ei valiokunnan mielestä ollut asian käsittelyn jälkeen tapahtunut sellaisia muutoksia, joiden vuoksi eduskunnan aiempaa päätöstä olisi perusteltua arvioida uudestaan.

STM toteaa, että kansalaisaloitteessa esiin tuodut seikat ovat sinänsä merkittäviä tekijöitä, kun arvioidaan sitä, millä paikkakunnilla on perusteltua järjestää ympärivuorokautista päivystystä. Kunkin yksittäisen päivystysyksikön osalta voidaan esittää yöpäivystyksen säilyttämistä ja lopettamista puoltavia näkökohtia. STM kuitenkin katsoo, että kansalaisaloitteessa esiin tuodut näkemykset olivat esillä ja tiedossa jo lainvalmistelua tehdessä ja asian eduskuntakäsittelyssä. Hallituksen esityksessä on käsitelty juuri niitä seikkoja, joihin kansalaisaloitteessa vedotaan perusteena tehdyn päätöksen muuttamiselle. STM viittaa erityisesti hallituksen esityksen vaikutusarvioihin, jotka ovat kokonaisuudessaan miltei 60 sivua (HE 149/2024 vp, jakso 4), päivystysyksiköiden toiminnallisiin kuvauksiin (jakso 2.3) sekä yhdenvertaisuuden osalta esityksen säätämisjärjestyslukuun (jakso 12). Perustuslakivaliokunta katsoi, että esitys voidaan käsitellä tavallisessa säätämisjärjestyksessä (PeVL 59/2024 vp). STM:n käsityksen mukaan kansalaisaloitteessa tai muuten ei ole tullut esiin sellaisia uusia seikkoja, jotka puoltaisivat Oulaskankaan sairaalan yöpäivystyksen jatkamista eduskunnan aiemmin tekemän päätöksen vastaisesti. STM kiinnittää huomiota myös siihen, että esityksen valiokuntakäsittelyissä kuultiin laajasti eri toimijoita, ja esityksestä annetiin eduskuntakäsittelynkin aikana yli sata lausuntoa.

STM myös korostaa, että hallituksen esitykseen HE 149/2024 vp sisältyneet ehdotukset ja sittemmin hyväksytyt lakimuutokset ovat kokonaisuus, jonka tarkoituksena on vahvistaa Suomen kansallista erikoissairaanhoidon sairaaloiden ja ympärivuorokautisten päivystysten palveluverkkoa siten, että se pystyy laadukkaasti, potilasturvallisesti ja kestävästi vastaamaan väestön palvelutarpeisiin nyt ja tulevaisuudessa. Muutoksilla pyritään erityisesti turvaamaan henkilöstön ja erityisosaamisen riittävyyttä eri sairaaloihin ja muihin palveluihin keskittämällä vaativinta, henkilöresurssiriippuvaista ja varallaoloa edellyttävää toimintaa yliopistollisiin sairaaloihin ja keskussairaaloihin. Tavoitteena on näin lisätä hoidon yhdenvertaisuutta, laatua ja vaikuttavuutta sekä asiakas- ja potilasturvallisuutta, kun henkilökunnan osaaminen on varmistettu ja toiminta on tasalaatuista. Muutosten tavoitteena on myös siirtää yöaikaista perusterveydenhuollon päivystystä erillisistä yksiköistä sairaaloiden monierikoisalaisten ympärivuorokautisten päivystysten yhteyteen, jotta päällekkäiseen varallaoloon käytettyä resurssia voidaan uudelleen kohdentaa peruspalveluihin ja kevyempiin palveluihin, uusiin toimintamalleihin sekä ilta-aikaiseen ja viikonlopun kiirevastaanottotoimintaan (ks HE 149/2024 vp, jakso 3).

Edellä todetuin perustein STM:n mielestä kansalaisaloite KAA 2/2025 vp ei anna aihetta toimenpiteisiin.